

भक्तपुर नगरपालिका राजपत्र

भक्तपुर नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड ३ भक्तपुर, पौष ३गते, २०७६ साल संख्या११

भाग १

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी भक्तपुर नगरपालिकाको पाँचौं नगर सभा २०७६ बाट पारित भएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बत् २०७६ सालको ऐन

कला संस्कृति र सम्पदा संरक्षण एवं सम्बर्द्धन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन २०७६

प्रस्तावना:

पूर्खाले सिर्जेको प्राचीन कला, संस्कृति र सम्पदाहरूलाई मौलिक शैलीमै संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकास गर्न वाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधानको धारा २२६ उपधारा १ र स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा २०१ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी भक्तपुर नगरपालिकाको पाँचौं नगरसभाले यो ऐन बनाई जारी गरेको छ ।

परिच्छेद- १ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

- १) यस ऐनलाई 'कला संस्कृति र सम्पदा संरक्षण एवं सम्बर्द्धन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन २०७६' भनिने छ ।
- २) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय अर्को अर्थ नलागेमा,

- क) 'नगरपालिका' भन्नाले भक्तपुर नगरपालिका, नगर कार्यपालिकालाई जनाउनेछ ।

- ख) 'कला संस्कृति' भन्नाले समाजमा प्राचीनकालदेखि सामाजिक सदस्यका नाताले मानिसले तत् समाज सापेक्ष सोच्ने, विचार गर्ने, कार्य गर्ने, खाने, पिउने, बोल्ने, व्यवहार गर्ने लगायत चाडपर्व, नाचगान, भजन, साहित्य, कला, वास्तु आदिसँग सम्बन्धित व्यवहार, ज्ञान, प्रविधि र क्रियाकलापहरूको समुच्चतालाई जनाउनेछ ।
- ग) 'प्राचीन सम्पदा' भन्नाले इतिहास, कला, विज्ञान, वास्तुकला वा स्थापत्यकलाको दृष्टिकोणले महत्व राख्ने सार्वजनिक सम्पत्ति एक सय वर्ष नाघेको मन्दिर, स्मारक, घर, देवालय, शिवालय, मठ, घाट, पोखरी, विहार, स्तुप आदि सम्भन्तु पर्छ र सो शब्दले स्मारक रहेको ठाउँ र राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय दृष्टिकोणले विशिष्ट मूल्य राख्ने एकअर्कोसँग जोडिएको वा एकै इलाकामा बेग्ला बेग्लै रूपमा अवस्थित मानव वस्ती वा स्थल र प्राचीन मानव वस्तीको अवशेष, प्राचीन स्मारकहरूको भग्नावशेष, गुफा आदि समेतलाई जनाउनेछ ।
- घ) 'पुरातात्विक क्षेत्र' भन्नाले भक्तपुर नगरपालिका क्षेत्रभित्र पर्ने प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन २०१३ बमोजिमका संरक्षित स्मारक क्षेत्र जनाउने छ ।
- ङ) 'सम्पदा क्षेत्र' भन्नाले भक्तपुर नगरपालिका क्षेत्र भित्रका विश्व सम्पदा र पुरानो नगर क्षेत्रहरूलाई जनाउने छ ।
- च) 'सांस्कृतिक क्षेत्र' भन्नाले भक्तपुर नगरपालिकाको कार्यपालिकाले भक्तपुर नगर वा नगरभित्रको कुनै क्षेत्र वा टोल, चोक, गल्ली, मठ, मन्दिरलाई सांस्कृतिक क्षेत्र भनी घोषणा गरिएको क्षेत्रलाई सम्भन्तु पर्दछ ।
- छ) 'संरक्षण र सम्बर्द्धन' भन्नाले सम्पदालाई बार्ने, ढाक्ने, मर्मत गर्ने, सफा राख्ने समेतको प्रबन्ध गरी सम्पदालाई मौलिक रूपमा दुरुस्त राख्ने काम सम्भन्तु पर्छ ।
- ज) 'सम्पदा' भन्नाले व्यक्ति वा व्यक्तिहरू मिली स्थापना भएका गुठी, भजन, दाफा आदि समेतलाई जनाउने छ ।
- झ) 'पाटी पौवा' भन्नाले बटुवाहरू बस्नको लागि ठाउँ ठाउँमा बनाई राखेको सार्वजनिक पाटी तथा दाताहरूले दत्त राखेको पाटी पौवा समेत जनाउँछ ।
- ञ) 'कलाकृति' भन्नाले कलाकारद्वारा विभिन्न आकृतिमा निर्मित वस्तुलाई जनाउनेछ ।

- ट) 'प्राचीन धार्मिक स्थल' भन्नाले देवताको मूर्ति राखी वा नराखी सजाइएको विभिन्न घर्मावलम्बीहरूले पूजा आराधना, प्रार्थना गर्ने कलात्मक स्थललाई जनाउनेछ । यस शब्दले मन्दिर, चैत्य, विहार लगायतका प्राचीन धार्मिक स्थललाई जनाउनेछ ।
- ठ) 'सत्तल' भन्नाले यात्री वा बटुवाहरू बस्नको लागि दत्तहरू वा सरकारले बनाई राखेको पाटी पौवा धर्मशालाहरूलाई जनाउँछ ।
- ड) 'समिति' भन्नाले यस ऐनको दफा ३ बमोजिम गठित कला संस्कृति संरक्षण एवं विकास समितिलाई जनाउनेछ ।

परिच्छेद- २

३. कला संस्कृति संरक्षण नगर समितिको गठन:

१) नगर प्रमुखको संयोजकत्वमा देहायका सदस्यहरू रहने गरी कला-संस्कृति संरक्षण नगर समिति रहनेछ ।

क) भक्तपुर नगरपालिकाको प्रमुख	- संयोजक
ख) भक्तपुर नगरपालिकाको उपप्रमुख	- सदस्य
ग) जनप्रतिनिधिहरू मध्येबाट प्रमुखले मनोनयन गरेका तीन जना	- सदस्य
घ) गुठी संस्थान शाखा कार्यालय भक्तपुरका प्रमुख	- सदस्य
ड) स्मारक संरक्षण कार्यालय भक्तपुरका प्रमुख	- सदस्य
च) कला, संस्कृति विज्ञहरू मध्ये प्रमुखले मनोनयन गरेका दुई जना	- सदस्य
छ) भक्तपुर नगरपालिका सम्पदा शाखा प्रमुख	- सदस्य
ज) भक्तपुर नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- सदस्य सचिव

२) समितिका सदस्यहरूले तोकिए बमोजिम बैठक भत्ता पाउने छन् ।

परिच्छेद- ३

४. समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि:

- १) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्न सक्नेछ ।
- २) बैठक संयोजकले तोकेको स्थानमा बस्नेछ । बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद- ४

५. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- १) नगर भित्रका मठ, मन्दिर, चैत्य, विहार, पाटी, पौवा, सत्तल, देवालय, शिवालय, झोछें, द्वार, चोक, राजकुलो, प्राचीन कलात्मक सम्पदा एवं वस्तु आदिको लगत राख्ने,
- २) उपदफा (१) मा लेखिए बमोजिमका सम्पदाहरूको रेखदेख गर्ने,
- ३) नगर क्षेत्रभित्रका कला र संस्कृतिहरूको अध्ययन अनुसन्धान गराई सोको व्यवस्थित अभिलेख राख्ने, लगत राख्ने, संरक्षण प्रबर्द्धन गर्ने गराउने र विकासका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यक्रम बनाई लागू गर्ने गराउने,
- ४) मठ, मन्दिर, चैत्य, विहार, पाटी, पौवा, सत्तल, देवालय, शिवालय, झोछें, प्राचीन कलात्मक सम्पदा एवं वस्तु भत्केमा वा बिग्रेमा त्यसको तुरुन्त जिर्णोद्धार गर्न नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार समक्ष ऐतिहासिक महत्व समेत उल्लेख गरी विस्तृत विवरण र इस्टिमेट पठाउने र जिर्णोद्धारका लागि आवश्यक प्रबन्ध गर्ने,
- ५) प्राचीन कला-संस्कृति एवं सम्पदाहरू संस्कृतिलाई यथास्थितिमा र कलात्मक स्वरूप मै जोगाई राख्न जन चेतना जगाउन विभिन्न कार्यक्रमहरू गर्ने,
- ६) प्रचारमा नआएका प्राचीन सम्पदा र संस्कृतिहरूको खोजी गरी त्यसको अभिलेख र लगत राख्ने,
- ७) नगर क्षेत्रभित्रका पुरातात्विक, ऐतिहासिक एवं सम्पदाको हिसाबले महत्वपूर्ण क्षेत्रलाई सिमाना तोकी सांस्कृतिक क्षेत्र घोषणा गर्न नगर कार्यपालिकामा सिफारिस गर्ने,
- ८) सांस्कृतिक क्षेत्रभित्रका निजी सम्पदा घर, भवनलगायत लामो समयसम्म मुद्दा परी, विवाद भई वा सम्बन्धित धनीले बेवास्ता गरी जीर्ण वा नष्ट हुने अवस्थामा पुगी उक्त सम्पदा वा घर, भवन लडी, भत्की, नासिने अवस्थामा देखिएमा विवादको अन्तिम किनारा भएपछि सम्बन्धित घर वा जग्गाधनीबाट लागत असुल्ने गरी त्यस्ता सम्पदाहरूको तत्काल पुनःनिर्माण र जिर्णोद्धार गरी संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न नगरपालिकामा सिफारिस गर्ने,
- ९) सांस्कृतिक क्षेत्रभित्र मौलिक शैलीमा घर, भवन र निजी सम्पदा बनाउन एवं पुनःनिर्माण गर्न अनुदानको लागि नगरपालिकामा सिफारिस गर्ने,
- १०) कुनै व्यक्ति, संस्था वा सामुहिक रूपमा कुनै सत्तल, पाटी, ढुङ्गेधारा, पोखरी जस्ता सम्पदा हस्तान्तरण गर्न चाहेमा हस्तान्तरण गरी लिई सोको मौलिक शैलीमै संरक्षण गर्न नगरपालिकामा सिफारिस गर्ने,

- ११) प्राचीन सम्पदाहरू बिगाने, नास्ने/म्हास्ने, क्षति पुऱ्याउने लगायतका कार्य गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन अनुसार सजाय गर्न लेखी पठाउने,
- १२) भक्तपुर नगर क्षेत्र भित्र वा नगरको निश्चित क्षेत्रभित्र सवारी आवागमन निश्चित सीमा र समय तोकती निषेध गर्न सिफारिस गर्ने ।

परिच्छेद - ५

प्राचीन सम्पदाहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन, विकास र सुरक्षा

- ६.१. यस ऐनको दफा ३ बमोजिम गठित समितिले यसै ऐनको दफा ५ बमोजिम गरेका कार्यहरूको अभिलेख राख्ने र समितिले गरेको सिफारिसहरूको कार्यान्वयन गरी प्राचीन सम्पदाहरूको सुरक्षा नगरपालिकाले गर्नेछ ।
- ६.२. यस ऐनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि नगर क्षेत्रभित्रको सम्पदाहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकासका लागि नगर कार्यपालिकाले आवश्यक निर्णय गर्न बाधा हुने छैन ।
- ६.३. नगर क्षेत्रभित्रका प्राचीन सम्पदाहरूको सुरक्षा गर्नु सम्पूर्ण नागरिकको कर्तव्य हुनेछ ।
- ६.४. कसैले नगर क्षेत्रभित्रका प्राचीन सम्पदा र वस्तुहरू भत्काउन, मर्मत, पुनःनिर्माण गर्न वा स्थानान्तरण गर्न परेमा नगरपालिकाको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
- ६.५. यस ऐनको दफा ५ उपदफा (७) बमोजिम घोषित सांस्कृतिक क्षेत्र भित्र घर जग्गाहरू स्थानीय नागरिकले बाहेक अन्यले खरिद गर्न नपाउने गरी नगरपालिकाले रोक लगाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद - ६

प्राचीन सम्पदा विरुद्धको कार्य गरे सजाय

- ७.१. कसैले प्राचीन सम्पदाहरूलाई बिगाने, नास्ने/म्हास्ने, क्षति पुऱ्याउनेलगायतका कार्यलाई प्राचीन सम्पदा विरुद्धको कार्य मानिनेछ ।
- ७.२. प्राचीन सम्पदा विरुद्ध कार्य गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई समितिले रु. ५,००० देखि ५,००,०००- सम्म जरिवाना गरी प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐनअनुसार सजाय गर्न लेखी पठाउन र देहाय बमोजिम आदेश दिन सक्नेछ ।
  - क) वस्तुको कलात्मक स्वरूप यथावत कायम राख्न आदेश दिन सक्नेछ ।
  - ख) क्षति भएको वस्तु यथास्थितिमा निर्माण गर्ने आदेश दिन सक्नेछ ।

- ७.३. माथि ७.२. क र ख अनुसारको आदेश पालना नगर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई नगरपालिकाबाट उपलब्ध हुने कुनै वा सबै सेवा सुविधा रोक्का राखी प्रचलित कानून अनुसार कार्यवाही गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद - ७

प्राचीन सम्पदा, कला र संस्कृतिको विकास एवं संरक्षण कोष

- ८.१. नगर क्षेत्रभित्रका प्राचीन सम्पदा, कला र संस्कृतिको विकास एवं संरक्षण गर्नका लागि एक सम्पदा संरक्षण कोषको व्यवस्था गरिनेछ । उक्त कोषमा देहाय बमोजिमको रकमहरू जम्मा हुनेछ ।
- क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने रकम,
ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने रकम,
ग) भक्तपुर नगरपालिकाले सम्पदा संरक्षणको लागि छुट्याइएको रकम,
घ) विभिन्न राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्था, कार्यालयहरूबाट प्राप्त हुने सहयोग रकम,
ङ) विभिन्न व्यक्तिहरूबाट प्राप्त हुने चन्दा दान रकम ।
- ८.२. उक्त कोषको रकम बैकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ र उक्त कोषको भक्तपुर नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतमा संचालन हुनेछ ।

९. नियम कार्यविधिहरू बनाउन सक्ने र यसै ऐन अनुसार हुने :

- ९.१. यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न समितिको सिफारिसमा भक्तपुर नगरपालिकाले नियम र कार्यविधिहरू बनाउन सक्नेछ ।
- ९.२. यस ऐनमा लेखिएको व्यहोरा यसै ऐन अनुसार लागू हुनेछ र यसमा लेखिएको बाहेकमा अन्य कुरा प्रचलित कानून अनुसार हुनेछ ।

आज्ञाले

(दिपक कोइराला)

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रमाणिकरण मिति : २०७६।३।२४ गते

मुद्रण : भक्तपुर अफसेट प्रिन्टर्स, फोन नं. ६६१३८८८